

O sənətə təsadüfən gəlməmişdi Arzusu, əməli teatr aktyoru olmaq idi. Ancaq uzun sürən həvəsi teatrda işləməyə imkan vermədi. Kinoda özünü tapan aktyor ilk dəfə Bakı kinostudiyasında " Ulduzlar sönmür" əsərində kiçik bir rola çəkilir və elə həmin dövrdən etibarən ulduzu parıldamağa başlayır. Bu gün adı çəkiləndə sənət yada düşür. Və bu gün dövrümüzün dahi, unudulmaz sənətkarı olan Rasim Balayevin 76 yaşını tamam olub. Biz də öz adımızdan sənətkara uzun ömür, can sağlığı, yaradıcılığında yeni - yeni uğurlar arzulayırıq. Onunla kinodan danışdıq. Həmin müsahibəni sizə təqdim edirik.

Rasim Əhməd oğlu Balayev 8 avqust 1948-ci ildə Ağsu rayonunda anadan olmuşdur. 1965-ci ildə Ağsuda orta məktəbi bitirib. 1969-cu ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitu-

zileri xəstədir, artıq film çəkmə bilmirlər. Kino fiziki sağlamlıq tələb edir.

- Sadaladığınız bu səbəblər tamaşaçı itkisinə gətirib çıxarırsınız, sizə elə gəlirmi ki, kinoda dirçəliş olsa yenidən tamaşaçı auditoriyasını qazana biləcəksiniz?

Bizim ali məqsədimiz Azərbaycan kinosunu öz yoluna qoymaq, Azərbaycan tamaşaçıları yenidən kinoteatra qaytarmaqdır. Bunun üçün də yaxşı böyük ustalıq lazımdır. Ən əsas isə yaxşı əsərlər təqdim olunmalıdır. Biz Qarabağ müharibəsindən zərflə qayıtdıq, qələbə çaldıq. Bu gün bununla bağlı ortada heç nə yoxdur. Motivasiya üçün müsahibələr də təşkil olunur, ancaq təəssüf ki, vəziyyət ürəkəcan olmur. Əvvəllər Azərbaycanda tamaşaçılar kinoteatrlara üz tutardı, indi heç o da yoxdur. Bir də ki, gerek elə kino ərəsəyə gətirəsən ki, ta-

dın nə gəldi dedin bununla sənət olmur.

-O vaxtlar sənətə təsadüfən gəlmiş adamlar böyük uğurlara imza ata biliblər, amma bu gün təhsil alan aktyorlar tamaşaçıya o vibrasiyanı ötürə bilmirlər. Bəs bu nədən qaynaqlanır?

İstedad olmalıdır. Bugünkü aktyorları da qınayıram. Təhsil alan hər bir aktyora özünü ifadə edə bilməsi üçün meydan lazımdır. Əgər bu aktyor yaxşı əsərdə çəkilmirsə, gözəl quruluşlu tamaşada oynamırsa o heç harda yetişə bilməz. Azərbaycan teatrının repertuarlarına baxın, klassik əsərlər barmaq sayılıdır... Əvvəllər aktyorlar dahilərin əsərlərində oynayırdı, sözün əsl mənasında yetişirdilər. Bu gün yetişməli repertuar da yoxdur. Dramaturgiya yoxdur. Kino da belədir. Təhsil nə olsun ki var, təcrübə olmadıqdan

aldım. Dedim ki, bekar oturmaqdan yaxşıdır. Amma çox peşman oldum. Çünki o çəkiliş meydanında gördüyüm sənətə məhəbbəti, peşəkarlığı görmədim. Loru dilde desək bu "xaltura" məqsədlə çəkilməmiş bir şey idi. Kino uzun mətnləri sevmir. Yiğcam, lakonik dialoqlar olmalıdır. Bəzən teatrda baxırsan ki aktyor 3 - 4 səhifəlik monoloqları tək deyir. O da monoton oldusa, tamaşaçını itirir. Bəzən kinoda uyğunsuzluqlar da olur, baxırsan ki, birinci ortasını çəkirlər, sonra xırını, sonda kinonun əvvəli çəkilir. Buna aktyor hazır olmalıdır.

- Seriallara vəsait yetərinəcə xərclənir, amma ümumilikdə götürəndə keyfiyyət ortada olmur. Bunun səbəbini nədə görürsünüz?

Ustalıq olmalıdır. Filmin valideyni rejissordur. Gəlin sizə başıma gələn bir əhvalatı danışım. Bir dəfə filmə də-

Rasim Balayev: "Əsl aktyor teatrda işləməli, vaxtı olanda kinoya çəkilməlidir"

tunu bitirib. Rasim Balayev ilk dəfə Bakı kinostudiyasında "Ulduzlar sönmür" əsərində kiçik bir rolda çəkilib. Oynadığı "Nəsimi", "Babək" və "Dədə Qorqud" filmlərindəki rollarda tamaşaçıların sevgisini qazanıb. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən kinoaktyor teatr studiyasında da çalışıb. Böyük və çətin rollardan əlavə Rasim Balayev kiçik rollarda da oynayıb. "Bu şirin söz, azadlıq", "Sənin birinci saatın", "Xoşbəxtlik səhnəsi", "Mən hələ qayıdacağam", "Birisigün gecəyansı" kimi filmlərdə o, epizodik rol oynayıb. "Öz bəkfilm", "Mosfilm" və başqa studiyalarda filmlərə çəkilib.

1990-cı ildən 18 yanvar 2013-cü ilə qədər Azərbaycan Kinematografçılar İttifaqının katibi olub. 31 may 2022-ci ildə Azərbaycan Kinematografçılar İttifaqının sədri seçilib.

"Bu film ölüm və olum məsələsi idi. Əgər bu rolunu oynamasaydım ..."

- Rasim müəllim, sizin dilinizlə desək, kinoda nə var, nə yox?

Təəssüf ki, kinomuzun bugünkü günü tək mən yox, kinoda işləyən adamları, tamaşaçıları qane etmir. Çünki heç nə çəkilmir. Düzdür yeni kino agentliyi yaradılıb, amma fakt bu gündə ortada heç nə yoxdur. Kino adətən yayda, günəşli havalarda çəkilir. Söhbət naturadan gedir. Amma əfsuslar olsun ki, Azərbaycan kinosu yaxşı vəziyyətdə deyil.

- Bunun səbəbini nədə görürsünüz?

Kinonun inkişafı kimi bu vəziyyətə düşməsi də uzun illər prosesidir. Pis ya yaxşı Sovet quruluşunu bir struktur var idi. Bizim xoşumuzla gələn tərəfləri də var idi, gəlməyən tərəfləri də. Ancaq kino var idi. Azərbaycanfilm vaxtilə 8 film çəkirdi, dördü dövlət xətti ilə, qalanları mərkəzi televiziya xətti ilə. Bu gün onlar yoxdur, onlar bir qırağa, bu gün ssenari yazanlar da yox dərəcəsinə düşüb.

Əvvəllər Azərbaycan Müstəqil Kinematografiya komitəsi idi. Sonradan müstəqil idarə oldu, sonradan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyində şöbə olaraq fəaliyyət göstərdi. İndi də bir agentlik kimi fəaliyyətini davam etdirir. Ancaq mən istəyirdim ki, müstəqil bir qurum olsun. Bu qurum həm məsuliyyəti üzərinə götürsün, həm də cavabdeh olsun bu işlərə. İndi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət universitetində də bu şöbə var, amma orada baza yoxdur. Təhsilin də kinoya mənfəti təsirləri olub və Azərbaycan kinosu bu hala gəlib. Bir də ki, bezi yağlı nəsil dünyasını dəyişdi, bə-

maşaçı özü gəlsin. Tamaşaçını zorla kinoteatra aparmaq mümkün deyil. Bunun üçün də yeni savadlı, istedadlı nəsil yetişdirmək lazımdır. Toy çəkən operatorlar film çəkəndə kinonun gələcəyindən danışmaq olmur. Kimsə sponsor tapıb sənətdən asılı olmayaraq kinoya gəlir. Məni görəndə hər kəs soruşur : "Rasim müəllim, niyə köhnə kinolar kimi kinolar çəkilmir? ". Bugünkü səviyyəsi, talantsız çəkilməmiş seriallar artıq tamaşaçı bundan bezir və sosial platformalarda istədiyi qədimi, tarixi kinoları rahatlıqla axtarırsa verib baxa bilirlər.

- Rasim müəllim elə qədimlikdən, tarixilikdən danışmışsınız, ən çox tarixi obrazlarla tamaşaçıların yaddaşlarında qalmısınız. Babək, Nəsimi, Dədə Qorqud və s. bəs öz yaddaşınızda qalan obrazınız hansıdır?

Hamısı. Mən obrazlarım arasında heç vaxt doğma ya ögey fərqi qoymamışam. Hətta epizod rollarımda belə bu fərq olmayıb, onlara ikinci dərəcəli baxmamışam. Bütün rollarımı eyni məsuliyyətlə oynamışam. Kino mənim həyatımdır. Mən hər bir roluma sağlamlığımı, həyatımı vermişəm. tarixi filmləri tamaşaçıları daha çox sevsə də, ondan əlavə 100 - dən çox filmim var.

-Elə epizod demişsən, Rasim Balayev üçün baş rol önəmlidir, yoxsa yaddaqalan obraz?

Rolda dramaturji material yaxşı olanda, oynamaq üçün, özünü ifadə etmək üçün imkan varsa, hər ikisində uğur qazanmaq mümkündür. Baş rolda oynayılanda tamaşaçıya daha çox fikrini çatdırı bilərsən. Çünki imkanlar çox olur. Amma hər bir rolun da öz çəkisi, dəyəri var. aktyor teatrda da, kinoda da eyni məsuliyyətlə oynamalıdır. Dramaturqun tamaşaçıya nə demək istədiyini rolu ilə ortaya çıxarmağı bacarmalıdır.

- Bəs sizcə obrazı yaşamaq ya oynamaq lazımdır?

Obrazı yaşamasan yaşada bilmərsən, rolunu tam əxz etməlisən özündə ki, tamaşaçını inandıra biləsən. bu gün tamaşaçını inandıрмаq olduqca çətin dir.

40 il öncəki tamaşaçı ilə indiki tamaşaçı arasında da fərq var. bu gün kinoteatra gədən hər bir kəs məlumatlıdır. Əvvəllər pafosla tamaşaçının diqqətini çəkmə bilirdinsə, bu günki tamaşaçı pafosa aldanmır. O qədər professional tələb olunur ki, gerek aktyorluq məktəbləri olsun, istedad, zəhmət ola. Yoxsa söz əzberləndir çıx-

sonra tamaşaçıya heç nə ötürmək olmur.

- Siz özünüz də teatr tamaşalarında rol almısınız.

İnstitutda oxuyandan elə teatr aktyoru olmaq istəmişəm. o vaxtlar Akademik Milli Dram Teatrına getim və mənə dedilər ki, ştat yoxdur. Rahib Hüseynov mənə institutda saat hesabı dər verdi. O müddətdə Kinostudiyada ştat açılmışdı və mən ora getdim. Elə kinoda da çalışdım. Düzdür, teletamaşalarda da oynamışam, Akademik Milli Dram Teatrında Hüseyn Cavidin "İblis" əsərində İblisi, Cəfər Cabbarlının "Aydın" əsərində Dövlət bəyi oynamışam. Amma kinoya çox çəkildiyim vaxtlar idi və artıq kinoya gələ bilmədim. Repertuarlar da düzü məni özünə çəkmirdi. Mənim amalım olan rollar yox idi. Əsl aktyor teatrda işləməli, vaxtı olanda kinoya çəkilməlidir. Teatr gündəlik məşqdır, hər zaman aktyor formada olur. Ancaq kino belə deyil.

- Pərdəarxası maraqlı məqamlarınızdan, başınıza gələn hadisələrdən danışmaq yerinə düşərdi.

Elə hadisələr çoxdur. Mən "Nəsimi" filmində çəkildim, onda aktyor kimi özümü sübut etməmişdim. Amma geyimimə baxıb deyirdilər budur Nəsimi. Nəsiminin əllərini, qollarını bağlayıb aparılan səhnədir. Bu kinoda bir neçə saniyəlik göstərilir amma bütün günü mən elə əlləri bağlı qalırdım. Bir dəfə ikinci rejissora dedim ki, bir az su ver, götürə bilmirəm. bir də gördüm ki, adamlardan biri qarpoz, biri yemiş, biri qatıq nə var gətirib verirlər. O vaxt açığı çox kövrəldim. Gör bizim insanların Azərbaycan şairinə olan hörmətinə bax. Mənim üçün bu film ölüm və olum məsələsi idi. Əgər bu rolu oynamasaydım sənətdən getməli idim. O vaxtlar kadrarxasında hamı işinə məsuliyyətlə yanaşardı, amma indi onu görmək mümkün deyildi... Bir dəfə bekar oturmuşdum, kinoya dəvət

vət aldım və getdim. Dedim ssenari ilə tanış olmaq istəyirəm. Dedilər 40 seriadən ibarətdir. Mənə iki vərəq verdilər. Dedim bu birinci seriadırsa, 39 - uncu seriası haradadır? Deyir ki, biz çəkiliş gedə - gedə yazırıq. Özü də hərsini bir adam yazır və naşı adamlar... Kinonun imkanları nəzərə alınmalıdır, kinoda dramaturgiya olmalıdır. Xaricdə məhz kinodramaturqlar olur, dialoq müəllifləri olur. Uzun - uzadı danışmalar, serialların 500 - 600 serialı olması da tamaşaçını bezdirir. Bilinmir ki, məqsəd nədir. Oxucuya, tamaşaçıya nəyi çatdırmaq istəyirsən? bizim nəsil filmlərlə, romanlarla, kitablarla böyüyüb. Biz əsərlərlə formalaşmışıq sözün əsl mənasında. Əgər bir serialda ibrət götürəcək şey yoxdursa, niyə çəkilir?!

- Müasir aktyorlara nəyi tövsiyə edərdiniz?

Sənətə vurğun olsunlar. Bu sənətə dırnaqarası baxmaq olmaz. Özünü tapma bilməyən sənətə gəlməsin. Səbir, sənətə məhəbbət, istedad olmalıdır. Öz üstlərində çalışsınlar. Yaxşı sənətkar olmaq üçün fitri istedad, zəhmətkeşlik və bəxt lazımdır. Mən bu gün sənətə gəlmiş olsam başqa peşəyə yönələnərdim. Kinonu bu vəziyyətdə görmək istəməzdim. Amma Sənət ölür. Ölməyəcək də.

Mən 1970 - 1990 - cı illərdə kinoya gələndə 1200 nəfər işləyən kollektiv var idi. İndi bu kollektiv 4 - 5 nəfərə enib. Baxırsan adamın ürəyi ağrıyır. Bu gün dublyaj belə keyfiyyətsizdir. Kino çəkmək çətin deyək, dublyaj ki çətin deyil. Bizim tamaşaçılar dublyajın dərdindən filmlərə öz dilində baxmağı seçir. Axı bizim dilin öz ahəngi var. Mən xaricdə olanda hər kəs mənə öz dilimdə danışmağı xahiş edib. Və bu dil məst olurlar. Bizdə isə aktyorlar bu dilə etinasız yanaşır. Ən əsas isə dublyajla düzgün tələffüzü tamaşaçılara təlqin etmək lazımdır. Aktyor ədəbi dilde danışmalıdır. Hansı bölgədən olmasından asılı olmayaraq, aktyorun ləhcəsi bilinməməlidir.

- Dublyajda aktyorlardan çox diktorların, aparıcıların olması sizcə nə dərəcədə doğrudur?

Çox pis. Mən bunu da aydınlaşdırmışam. Yüzlərlə baş rol yazmışam: Muxtarnamə, İmam Rza, İsa peyğəmbər və s. Dublyajda baxıram ki, mətnlə ekran əsəri uyğunsuzdur. Deyirəm kim tərcümə edib? Deyir filankəs. Həmin adam isə filmin montaj prosesində işləyən adam deyil. Əvvəllər tərcüməçilər əvvəlcə filmə baxardılar sonra ona uyğun tərcümə edərdilər. Bu gün çox təəssüf olsun.

Söhbətlaşdı: Şəlalə Camal